

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องอิทธิพลของการใช้ความกลัวในภาพยนตร์โฆษณาต่อต้านโรคเอดส์ ต่อกลุ่มผู้มีความเสี่ยงสูงนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งเน้นศึกษาประสิทธิภาพของการใช้ความน่ากลัวมานำเสนอ (Fear appeal) ในงานโฆษณา โดยใช้วิธีการนำเสนอข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์ตามแนวคิด ทฤษฎี ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินงานตามขั้นตอนต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้เป็นแหล่งข้อมูลในครั้งนี้ ได้แก่ผู้ที่มีความเสี่ยงต่อโรคเอดส์สูง ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ

1. กลุ่มชายนักเที่ยว
2. กลุ่มหญิงอาชีพพิเศษ
3. กลุ่มชายรักร่วมเพศ

เกณฑ์การคัดเลือกประชากร

การคัดเลือกประชากรทุกกลุ่ม - คัดตามกลุ่มประชากรที่ระบุในข้างต้นคือ

1. เป็นบุคคลที่เข้าข่ายมีความเสี่ยงต่อโรคเอดส์สูงที่กำหนดไว้ในการศึกษาครั้งนี้ทั้ง 3 กลุ่ม คือ

- 1.) กลุ่มชายนักเที่ยว

เนื่องจากกลุ่มชายนักเที่ยวในการวิจัยครั้งนี้ เป็นกลุ่มที่หาได้ยาก ผู้วิจัยจึงคัดเลือกกลุ่มชายนักเที่ยวจากกลุ่มข้าราชการ-ทหาร ซึ่งถือเป็นแหล่งชุมนุมของคนโสด และเพศชายจำนวนมาก โดยคัดเลือกจากการยอมรับถึงประสบการณ์การเที่ยวหญิงอาชีพพิเศษเป็นหลัก

- 2.) กลุ่มหญิงอาชีพพิเศษ

เป็นหญิงอาชีพพิเศษที่ประกอบอาชีพให้บริการทางเพศในสถานอาบอบนวด

3.) กลุ่มชายรักร่วมเพศ

เป็นชายรักร่วมเพศที่ยอมรับว่ามีประสบการณ์ทางเพศระหว่างเพศเดียวกัน

2. เป็นผู้มีความยินดีร่วมมือเป็นตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้
3. เป็นผู้มีความสามารถในการพูดคุย และแสดงออกถึงความคิดเห็น
4. ไม่มีลักษณะครอบงำคู่สนทนาหรือกลุ่มสนทนา
5. อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

รูปแบบของการวิจัย

1. การใช้เทคนิคการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group)

การศึกษาในครั้งนี้ ใช้เทคนิคการสนทนากลุ่มย่อยในการหาข้อมูลกับกลุ่มผู้มีความเสี่ยงต่อโรคเอดส์สูงทั้ง 3 กลุ่ม

การใช้เทคนิควิธีนี้ ดำเนินในลักษณะของการพูดคุยกันอย่างอิสระระหว่างคนที่มีลักษณะทางประชากรคล้ายคลึงกัน หรือเป็นกลุ่มคนประเภทเดียวกันคือกลุ่มเสี่ยงกลุ่มเดียวกัน โดยสมาชิกผู้เข้าร่วมกลุ่มชายนักเที่ยวมีจำนวน 7 คน, กลุ่มหญิงอาชีพพิเศษจำนวน 6 คน และกลุ่มชายรักร่วมเพศจำนวน 7 คน โดยมีผู้วิจัยเป็นผู้นำกลุ่ม (Moderator) บรรยายภาคในการทำสนทนากลุ่มย่อยดำเนินไปอย่างเสรี เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนได้พูดคุยออกความเห็นกันอย่างเต็มที่ ผู้วิจัยเป็นผู้ควบคุมให้เรื่องอยู่ในประเด็น และคอยประสานให้การสนทนาเป็นไปอย่างราบรื่น ซึ่งบรรยากาศที่เป็นกันเองและการให้อิสระกับสมาชิกทุกคนในกลุ่มที่จัดขึ้นสามารถก่อให้เกิดข้อมูลที่ไหลเวียนไม่หยุดนิ่ง ผู้วิจัยมั่นใจว่าข้อมูลที่ได้ เป็นข้อมูลที่มีคุณภาพใช้ได้

2. การสัมภาษณ์เจาะลึก (Indepth Interview)

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะลึก ในส่วนของข้อมูลเรื่องสถานการณ์โรคเอดส์โดยทั่วไป, การจัดทำสื่อรณรงค์, งบประมาณในการใช้สื่อ, ปัญหาและอุปสรรคในการรณรงค์, ข้อเสนอแนะ ฯลฯ ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อเอดส์จาก สำนักงานนโยบายและแผนงานสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, ผู้เชี่ยวชาญจากกองโรคเอดส์ กรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข และผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะทำงานเรื่องสื่อเอดส์ ราชวิทยาลัย และ

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ประกอบการสัมภาษณ์ได้ใช้เป็นแบบมีโครงสร้างแนวคำถาม (Guideline Questions)

การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยทำการเก็บข้อมูลโดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีความเสี่ยงต่อโรคเอดส์สูง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มชายนักเที่ยว, กลุ่มหญิงอาชีพพิเศษ และกลุ่มชายรักร่วมเพศ รวมถึงข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก (Indepth Interview) ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อเอดส์ 3 ท่านดังนี้

1. คุณอิพร ศิริวัฒน์ ผู้อำนวยการสำนักงานประสานนโยบายและแผนงานโรคเอดส์ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
2. คุณนันทวัน ยันตะดิกลง หัวหน้ากลุ่มงานป้องกันทางพฤติกรรมและสังคม กองโรคเอดส์ กรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข
3. ร.ศ. น.พ. สุรศักดิ์ ฐานิพานิชกุล หัวหน้าหน่วยวางแผนครอบครัว โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะทำงานเรื่องสื่อเอดส์ จากราชวิทยาลัยและจากกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.

โดยใช้ระยะเวลาในการทำสนทนากลุ่มย่อย กลุ่มละไม่ต่ำกว่า 1.30 ชั่วโมง และ ระยะเวลาในการสัมภาษณ์เจาะลึกท่านละประมาณ 1 ชั่วโมง

การบันทึกข้อมูล ได้ใช้เทปบันทึกการพูดคุยทุกครั้ง โดยได้รับการยินยอมจากกลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่ม

การเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยได้มีหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลโดยได้รับความเห็นชอบลงนามโดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และได้เข้าชี้แจงรายละเอียดด้วยตนเองเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ ขอบเขต รายละเอียดของการวิจัย และวิธีการในแต่ละขั้นตอนของการรวบรวมข้อมูลให้ทราบ พร้อมทั้งนัดวันเวลาซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยกับทุกกลุ่มตัวอย่างเป็นการล่วงหน้า

เครื่องมือที่ใช้และการเก็บรวบรวมข้อมูล

เนื่องจากสื่อที่หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนผลิตขึ้นมาเพื่อใช้รณรงค์และป้องกันโรคเอดส์ นั้นมีมากมายหลายชนิด ไม่ว่าจะเป็นสโปดวิทยุ, สโปดโทรทัศน์, สไลด์ประกอบเสียง, วิดีโอ-เทป คาสเซ็ทเผยแพร่ความรู้เรื่องโรคเอดส์, หนังสือ, แผ่นพับ, โปสเตอร์, ปฏิทินตั้งโต๊ะ, ปฏิทินพก, สมุด บันทึกร, สติกเกอร์, บัตรปลอดเอดส์, พวงกุญแจ, เสื้อยืด, ดุ恙างอนามัยติดความรู้เรื่องโรคเอดส์, ชุด นิทรรศการสำเร็จรูป, เกมส์บันไดงู, เกมส์หุ่นผจญภัย, เกมส์ปาเป้า, ที่คั่นหนังสือ, ไม้บรรทัด, ธงต้าน เอดส์, เข็มกลัดติดเสื้อ ฯลฯ

การศึกษาคั้งนี้จึงเลือกใช้เฉพาะโฆษณาในสื่อโทรทัศน์มาเป็นตัวแทนสื่อในการศึกษา เนื่องจากเป็นสื่อที่ครอบคลุมประชากรทั่วประเทศ, ให้ผล (Impact) สูง อีกทั้งยังเป็นสื่อที่ให้ทั้งเสียง และภาพ สร้างความน่าสนใจต่อตัวผู้รับสารได้สูงกว่าสื่ออื่น

โฆษณาที่นำมาใช้เป็นของสำนักนายกรัฐมนตรี และกระทรวงสาธารณสุข เนื่องจากเป็น หน่วยงานที่ผลิตสื่อรณรงค์โรคเอดส์ที่แพร่หลายและเป็นที่ยุ้จักของประชาชนทั่วไป โดยได้แบ่ง โฆษณาที่ใช้เป็น 4 เรื่องตามระดับความกลัวที่ใช้ในการนำเสนอ และมีวัตถุประสงค์ในการโน้มน้าว ใจไปในทางเดียวกัน เพื่อสะดวกต่อการวัดและสรุปผล

ขั้นตอนการคัดเลือกเครื่องมือ

การคัดเลือกโฆษณาที่นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมภาพ ยนต์ริโฆษณาต่อต้านโรคเอดส์รวม 30 เรื่องจากหน่วยงานที่ผลิตสื่อโรคเอดส์อื่นเป็นที่ยุ้จักของประชา ขนโดยทั่วไป คือสำนักนายกฯ และ กระทรวงสาธารณสุข จากนั้นนำมาคัดเลือกโดยใช้วิจารณ์ญาน ของตนเองก่อนในขั้นแรกโดยคัดเลือกให้เหลือเพียง 9 เรื่องที่มีวัตถุประสงค์เดียวกันและระดับความ น่ากลัวตามที่ต้องการจากน้อยที่สุดไปจนถึงมากที่สุด และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจากสาขาต่างๆจัด ระดับความน่ากลัว รวม 4 ท่าน ดังนี้

1. นักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์ ได้แก่ อาจารย์ยิววัฒน์ จินตกานนท์ อาจารย์ประจำภาควิชา การประชาสัมพันธ์ สาขาการโฆษณา คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. นักจิตวิทยา ได้แก่ รศ. ดร. สิทธิโชค วรานุสันติกุล อาจารย์ประจำสาขาวิชาจิตวิทยา คณะ ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

3. เจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุข ได้แก่ นางสาว ปริญญา ทุนคำ นักวิชาการควบคุมระดับ 5 กระทรวงสาธารณสุข
4. นักโฆษณา ได้แก่ คุณสุรติ ไตรรงค์ดี Art Director บริษัทเอส ซี แมทซ์บอกร์ จำกัด

ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 4 ท่าน จัดลำดับความน่ากลัวโดยการวิเคราะห์เนื้อหาสารโฆษณาทั้ง 9 เรื่อง และในขั้นสุดท้าย ผู้วิจัยได้พิจารณาเลือกภาพยนตร์โฆษณาที่มีระดับความน่ากลัวแตกต่างกัน และวัตถุประสงค์เช่นเดียวกันรวม 4 เรื่อง แล้วนำมาใช้เป็นเครื่องมือประกอบในการสนทนากลุ่มย่อยกับกลุ่มตัวอย่างที่มีความเสี่ยงสูงทั้ง 3 กลุ่ม โดยผู้เชี่ยวชาญได้จัดลำดับความน่ากลัวในโฆษณา 4 เรื่องไว้ดังนี้

ตารางที่ 1 การจัดระดับความน่ากลัวในภาพยนตร์โฆษณาโดยผู้เชี่ยวชาญ

	ระดับความน่ากลัว															
	ไม่น่ากลัว				น่ากลัวน้อย				น่ากลัวปานกลาง				น่ากลัวมาก			
ผู้เชี่ยวชาญ ชื่อเรื่อง	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
1. หวัง	X	X	X	X												
2. เดียงสุดท้าย						X	X	X	X							
3. Circurate										X	X	X	X			
4. กรรม									X					X	X	X

อย่างไรก็ตามภาพยนตร์โฆษณาเรื่องที่ 1 "หวัง" เป็นโฆษณาที่ใช้ความเอื้ออาทรในการนำเสนอ ซึ่งมีวัตถุประสงค์แตกต่างจากเรื่องอื่นๆ ซึ่งถือเป็นข้อจำกัดในการวิจัยครั้งนี้

วิธีดำเนินงานวิจัย

ขั้นตอนดำเนินงานวิจัย ได้จัดเป็นลำดับดังต่อไปนี้

1. สนทนาเกี่ยวกับความรู้-ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคเอดส์อย่างกว้างๆ โดยเนื้อหาและแนวคำถามในการสนทนากลุ่มย่อยเป็นในลักษณะไม่มีโครงสร้าง (Non-Structured Interview Guidelines) สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับโรคเอดส์ และการเปิดรับข้อมูลเกี่ยวกับโรคเอดส์โดยทั่วไป
2. ให้กลุ่มตัวอย่างดูตัวอย่างโฆษณาณรงค์โรคเอดส์ทางสื่อโทรทัศน์ ที่มีระดับความกลัวต่างกัน จำนวน 4 เรื่อง ซึ่งมีลำดับการฉายและเนื้อหาดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 เรื่องย่อภาพยนตร์ 4 เรื่องที่ใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย

ลำดับ	ชื่อเรื่อง	ระยะเวลา	เนื้อเรื่องย่อ	นักแสดง
1.	"หวัง"	30 วินาที	เป็นเรื่องราวชีวิตจริงของชายผู้หนึ่งที่ติดเชื้อเอดส์ แต่มีความแข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจมากกว่าคนใช้ทั่วไป โดยจะบอกเล่าถึงวิถีดูแลตนเองให้มีสุขภาพแข็งแรงแม้จะติดเชื้อเอดส์มานานถึง 11 ปี แล้วก็ตาม โดยตนจะไม่รับเชื้อเพิ่ม, จะไม่แพร่เชื้อให้ใคร และจะทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยในตอนท้ายชายผู้นี้ได้ขอให้สังคมเป็นกำลังใจให้เขาด้วย	กันตนา
2.	"เตียงสุดท้าย"	30 วินาที	นำเสนอโดนผ่านลักษณะนิสัยของผู้ชายที่รักสนุก ขาดความยั้งคิดและความรับผิดชอบ ซึ่งแสดงให้เห็นว่านี่คือพฤติกรรมที่มีโอกาสติดเชื้อเอดส์ได้ง่ายที่สุด โดยใช้ "เตียง" มาเป็นภาพลักษณ์ที่สื่อถึงการสำส่อนทางเพศ และสุดท้ายชีวิตเขาก็จบลงก่อนวาระอันควรด้วยโรคเอดส์บนเตียงคนไข้	แมสซีฟ
3.	"Circurate"	45 วินาที	นำเสนอเรื่องราวของมหันตภัยเอดส์ที่มีการแพร่เชื้อจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งเรื่อยไปเป็นวัฏจักรอย่างไม่รู้ตัว จนท้ายที่สุดเชื้อเอดส์ได้แพร่เข้ามาสูครอบครัวซึ่งภรรยาและลูกเป็นผู้บริสุทธิ์ที่ต้องมารับเชื้อเอดส์ไปด้วย	ชาลี

4.	"กรรม"	30 วินาที	เป็นเรื่องจริงที่ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของภรรยาที่ติดเชื้อเอดส์มาจากสามี โดยที่เธอก็ไม่เคยคิดว่าเหตุการณ์เช่นนี้จะมาเกิดขึ้นกับครอบครัวของตนเองได้ อีกทั้งยังต้องกังวลถึงความเป็นอยู่ของลูกว่าจะเป็นเช่นไร จะอยู่กับใคร โดยสิ่งที่เธอกับลูกได้รับนี้ถือได้ว่าเป็น "กรรม" ที่ได้รับจากผู้เป็นสามีของเธอเอง	ลินด์ส
----	--------	-----------	--	--------

3. แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นรายเรื่องไป รวมทั้งให้ช่วยกันเสนอข้อคิดเห็นต่อสื่อรณรงค์โรคเอดส์ในอนาคต
4. ถามความรู้สึกกลัวที่มีต่อโรคเอดส์

ส่วนเนื้อหาและแนวคำถามในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อเอดส์ สำนักนโยบายและแผนงาน สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, ผู้เชี่ยวชาญจากกองโรคเอดส์ กรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข และผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะทำงานเรื่องสื่อเอดส์ ราชวิทยาลัย และกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ได้ใช้แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง (Structure Interview Guideline) ถามถึงสถานการณ์โรคเอดส์ในเมืองไทย, แนวโน้มของผู้ติดเชื้อ, การจัดทำสื่อรณรงค์, งบประมาณฯ ในการรณรงค์, ลักษณะของสื่อรณรงค์ขององค์กรต่างๆ, ประสิทธิภาพของตัวสื่อ, ปัญหาและอุปสรรคในการรณรงค์, ข้อเสนอแนะ เป็นต้น (กรุณาดูแนวทางการสัมภาษณ์ในภาคผนวก)

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ค้นคว้ารวบรวมมาได้จากแหล่งต่างๆ และข้อมูลจากการทำสนทนากลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์มาแยกแยะออกเป็นประเด็นต่าง และสรุปตีความจากข้อมูลที่ได้

ในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น หลังจากที่ได้เก็บข้อมูลจากทุกกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยนำมาถอดเทป ดึงเอาใจความสำคัญเพื่อนำมาเปรียบเทียบ, จัดหมวดหมู่, ประมวลผลที่ได้รับทั้งในภาพและประเด็นที่สำคัญในการศึกษา จากนั้น นำมาเทียบเคียงกับมุมมองทางด้านทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้ วิเคราะห์หาข้อสนับสนุนเพื่อยืนยันข้อสรุป โดยเสนอไว้ในส่วนของการอภิปรายผลในบทที่ 5